מפניני הפרשה - מאמר

סודו של עם ישראל

פרשה שלימה מוקדשת בתורה לניסיונו של בלעם לקלל את ישראל. מי יודע מה היה קורה אילו היה עולה בידו לבצע את זממו, ומדוע? משום שבלעם לא קילל סתם כך - הוא חיפש נקודות תורפה בעם ישראל, כדי לקטרג עליהם ולעורר את זעמו של הקב"ה!

הקב"ה עשה עימנו חסד בימי בלעם, שלא כעם באותם ימים, ולא נתן אפשרות לקטרוג להשפיע. לא זו בלבד, אלא הראה לבלעם את המעלות הטובות שבעם ישראל, בעבורן הם זכאים לברכה! מה ראה בלעם? - "**ויישא בלעם את עיניו, וירא את ישראל שוכן לשבטיו, ותהי עליו רוח אלוקים ויישא משלו ויאמר...מה טובו אוהליך יעקב, משכנותיך ישראל**". (**במדבר כד' ב'**) - שואלת הגמרא במסכת בבא בתרא דף ס. - "**מה ראה? ראה שאין פתחי אוהליהם מכוונים זה כנגד זה ואמר: ראויים הללו שתשרה עליהם שכינה**".

מה רצו חז"ל לומר בזאת? – חז"ל ביקשו להדגיש שבלעם איבחן את אחת המעלות הגדולות של עם ישראל, שבעבורה ראוי הוא לברכה ולהשראת השכינה. והיא: מעלת הצניעות שהיא היפוכה של הבהמיות, של שילוח כל רסן, של הסרת מסווה הבושה. הצניעות מורה על עדינות הנפש שיש באדם, היא מורה על גדרים וערכים של מוסר וכה אמרו חז"ל במסכת נדרים דף כ.

"**תניא: בעבור תהיה יראתו על פניכם - זו בושה, לבלתי תחטאו - מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא; מיכן אמרו: סימן יפה באדם שהוא ביישן. אחרים אומרים: כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא, ומי שאין לו בושת פנים - בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני**".

לא לחינם נמנתה הבושה, שהיא מגדרי הצניעות, בין שלושת המאפיינים של עם ישראל: "**שלושה סימנים יש באומה זו, רחמנים, ובייישנים, וגומלי חסדים**". הצניעות היא טבעו של ישראל, והיא מחסום בפני התבהמות, אבדן הצניעות והבושה הם איבוד המעצורים: "כל אדם שיש לו עזות פנים - בידוע שנכשל בעבירה, ומותר לקרותו רשע!"

ה 'חפץ חיים' - הורה להרחיק מהישיבה תלמיד שהתחצף לבעלת האכסניה שלו - עד שהתרשם שחרטתו על מעשהו אמיתית. שאלו אותו: "הרי בעבר סלח על דברים חמורים יותר! ענה להם: "המשנה אומרת עז פנים לגיהנום, והרי על כל עבירה נידונים חלילה לגיהנום, ומדוע הדגישו את עזות הפנים? התשובה היא שחז"ל ביקשו לומר לנו שעזות פנים הורסת את כל המייגים ומימלא דרכו סלולה לגיהנם!! כאשר בלעם ראה את הצניעות של עם ישראל - "שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה" הבין את מעלתם! ואז הגה רעיון נורא ואיום: להחטיאם בבנות מואב. לסלק מהם את גדרי הצניעות, ולקעקע את חומות הבושה! ובנות מואב משכו את העם לעבוד ל 'בעל פעור'.

הייתה זו העבודה זרה המאוסה ביותר. היו עובדים אותה ע"י עשיית צרכים בפניה. כלומר - דגל ההתבהמות, שיא פריקת הבושה. ואז חרה אף ה' בישראל, ופרצה מגיפה נוראה! כמעט וכילה את העם בחמתו!

כמה נכונים הדברים לדורנו ולמצבינו! כמה שמרו אבותינו על טוהר הצניעות, על מסווה הבושה והתמימות! ואכן, ראויים היו לברכה ושרתה עליהם השכינה! ובדור שלנו, משתוללת סביבנו עצת בלעם: מתירנות, התבהמות וגסות רוח. הרחוב מלא במתחפשות ל"בנות מואב" ומלא בעבודת פעור! הבה נתרחק מהם כמפני אש! ונהיה ראויים לברכה.

בין אדם לחבירו

ועדת קבלה אשר מתכנסת לדון בקבלת מועמדים - כתלמידים, למשרה או למינוי ארגוני וכדומה. בין אם התוצאה הסופית היא בעד אותו מועמד ובין אם לאו, אסור לגלות את זהותו של כל מי שהתנגד למועמדותו.

פשוט שאסור לחבר הועדה לומר למועמד "**אני הייתי בעדך אבל חברי הכריעו נגדך**". וכן כאשר בית דין פוסק נגד אחד הצדדים המתדיינים. אסור לאחד הדיינים לספר שכולם הסכימו פה אחד נגדו, או מי צידד עם איזה צד, או לומר "**אני פסקתי לטובתך אבל החלטת הרוב הייתה נגדך**" וכדומה.

שואל ומשיב

שאלה: האם חיילים, חתנים וכלות חייבים להתענות בשבעה עשר תמוז?

תשובה: חיילים אשר עוסקים בפעילות ביטחונית, שאיכות ביצועה עלול להיפגע עקב הצום, או עוסקים באימוני שדה יאכלו וישתו ברגיל כדי שיוכלו למלא את תפקידם כראוי. חיילים תפקידי עורף צריכים לצום. חתן וכלה שאחד משבעת ימי המשתה שלהם חל ביום צום – חייבים לצום, מפני שאבלות הרבים דוחה את שמחת היחיד. אומנם כשהצום נדחה משבת ליום ראשון, מותר לחתן ולכלה להפסיק את הצום לאחר תפילת מנחה גדולה בצהריים.

שאלה: האם מותר בצום שבעה עשר בתמוז לשטוף את הפה במים?

תשובה: לכתחילה אין לשטוף את הפה במים, שמא יבלע טיפות מים, אבל כדי להסיר ריח רע או כדי למנוע מעצמו צער – מותר. וכן מותר למי שמצטער להשתמש במשחת שיניים כדי לנקות את פיו ולהסיר ממנו ריח רע. אולם בתשעה באב, שהוא צום חמור יותר ואף רחיצה אסורה בו, רק מי שמצטער מאוד מכך רשאי לשטוף את פיו ולצחצח את שיניו בלא משחה. וביום הכיפורים, שחיוב הצום מהתורה, גם המצטער מאוד לא רשאי להקל בזה.

שאלה: כיצד ינהגו הרגילים לשתות קפה ובצום סובלים מכאבי ראש?

תשובה: כדי למנוע זאת, רצוי שיצטיידו בגלולות שיש בהן קפאין, ויבלעו אותן בצום בלא מים. כך יוכלו לקיים את הצום בלא כאבים קשים.
ואם לא הצטיידו בגלולות כאלה, יוכלו לבלוע אבקת קפה נמס בלא מים, שהואיל ולבדה טעמה מר ורע – אין איסור באכילתה לצורך מניעת כאב.

שאלה: מה הדין לגבי אכילה לפני עלות השחר?

תשובה: יז' בתמוז מתחיל בעלות השחר, ההולך לישון בדעה שלא יאכל יותר, נחשב כמי שקיבל עליו את הצום, ואסור לו לאכול לפני עלות השחר יהיה לו. לפיכך מי שרוצה לקום מוקדם כדי לאכול ולשתות, צריך לחשוב על כך מראש בליבו. אם לא חשב, לא יאכל אבל ישתה, שהואיל ומקובל שאדם שקם לפני תחילת הצום שותה מעט, הרי הוא כמי שחשב על כך.

מפניני הפרשה - רעיון

יעקב וישראל

"**מה טבו אוהליך יעק משכנתיך ישראל**" (**במדבר כד' ב'**). האהל מתייחס ליעקב, והמשכן לישראל. אהל הוא עראי והמשכן – יציב וקבוע. "יעקב" הם רוב המון בית ישראל, אלה שעוסקים רוב ימיהם עבודה ובמשא ומתן ובכל משלוח יד, ונקראים יעקב, על שם "ויד אחזת בעקב עשו" - מפני שכשבאים במגע עם העולם החיצוני, יש חשש שיבואו במגע עם כחות הטומאה, עם "עקב עשו". אבל פה בא לידי ביטוי כוחו של יעקב: "י' עקב", כלומר: היו"ד האות הראשונה של שם ה' נשמרת אף כשהם בעקב. "**פרק אחד שחרית ופרק אחת ערבית**", קביעת עתים לתורה, זמנים המיוחדים לתפילה – "אוהל" שהוא דירת עראי, אבל ה 'י' חודרת ל 'עקב' והשראה שמאותה שעה נשארת לכל היום.

ו"ישראל" הם הגדולים והצדיקים. לעומת "יעקב" שהוא בחינת עבד, ככתוב: "**אל תירא עבדי יעקב**", הרי "ישראל" הוא בבחינת בן, ככתוב: "**בני בכרי ישראל**" - הם אלה שכל ימיהם עוסקים בתורה ובתפילה ובעבודת השם.

לעומת העובדה שיעקב הוא בחינת "עקב", ישראל הוא בחינת "ראש", ישראל מלשון שררה, ככתוב: "**כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל**". ולכן הם בחינת משכן קבוע. מקיימים "**והגית בו יומם ולילה**", דברים ככתבם ממש.

אפשר היה לחשוב בטעות, כי החשיבות העיקרית היא ב 'ישראל' בלבד. אבל אין הדבר כן. לא הרי זה כהרי זה, וכן להיפך. ודאי, יש מעלה ב"ישראל" שאין ב"יעקב". הקדושה התמידית וההתרוממות מהבלי העולם הזה. אבל יש גם מעלה ב"יעקב" שאין ב"ישראל", שאעפ"י שעוסקים בעולם הזה, בכל זאת שומרים על הגחלת שלא תיכבה. ועוד: מכניסים אור וקדושה אף בתוך החושך של עולם הזה. ולכן: "**מה טבו אהליך יעקב**" וגם "**משכנתיך ישראל**".

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד

שלום בן שלום כתריאל ע"ה | אלכסנדר בן דוד (ויים) ז"ל | רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה | סימונה בת מרסדס אלמליה ע"ה

ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה | ברוך בן ורידה חדאד ז"ל | מרים בת שרינה כהן ע"ה | ליזה בת רבקה חכים ז"ל

אליהו בן סעידה פרסיק ז"ל | שאול בן רחל פרץ ז"ל | מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רחל בת לאה סימן טוב ז"ל

בס"ד יג' לחודש תמוז ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 43
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת שבת: 19:27
יציאת שבת: 20:27
זמן רבנו תם: 20:47

שבת קודש
פרשת בלק
מפטירים
"והיה שארית יעקב"
(מיכה פרק ה' א')

ריבוע בתי התפילין עפ"י פסיקת מרן בש"ע ובפוסקים האחרונים

מקור בתלמוד

הסוגיא במסכת מנחות לה. קובעת שכהלכה למשה מסיני לגבי בתי התפילין, שהבתים והתפרים צריכים להיות בצורת ריבוע, ואפילו אם הבתים עגולים קצת (כמו עגיל וכטבעת) – התפילין פסולות. לעומת זאת, הברייתא שהובאה בגמרא עוסקת בעניין סכנה במקרה שאדם עשה את התפילין עגולות לגמרי כאגוז: "...**תנא: תפילין מרובעות - הלכה למשה מסיני. אמר רב פפא: בתפרן ובאלכסונן. לימא מסייע ליה: העושה תפילתו עגולה - סכנה ואין בה מצוה! אמר רב פפא: מתני' דעבידא כי אמגוזא (כלומר עגול כמו אגוז).**

מפרש רש"י: **תפילתו עגולה**: בית מושב תפילין עגול שאין להם בית מושב אלא כמין דופן ביצה: **סכנה**: שכשיכנס בפתח ויכה ראשו באיסקופה שלא יכנסו התפילין בראשו. **ואין בה מצוה**: דמרובעות הלכה למשה מסיני. **כאמגוזא**: שעור בית מושבם חדוד ביותר אבל עגול בעגיל ובטבעת אימא דכשירה שהרי יש להם בית מושב:

מפירוש רש"י עולה שהסכנה בבתי תפילין עגולים היא טכנית, כלומר יש חשש שמא האדם יקבל מכה בראש, וע"י המכה יכנסו התפילין בראשו.

תוספות

לעומת זאת התוספות במסכת מגילה כד: ד"ה סכנה ה'סכנה' בתפילין עגולות, קשורה לזה שאדם המניחם לא מקיים בזה את המצווה וממילא אינן מגינות עליו בשעת הסכנה: "**פירש ר"ת: בשעת הסכנה יכול להסתכן בהן ולא תגין עליו המצווה ולא יעשה לו נס כמו לאלישע בעל הכנפים (שבת מט.)**".

פסיקה להלכה בשו"ע

כך פסק הרמב"ם בהלכות תפילין פרק ג' הלכה ג' וכן פסקך להלכה מרן בשו"ע הלכות תפילין סימן לב' סעיף לט': "**תפילין בין של ראש בין של יד, הלכה למשה מסיני שיהיו מרובעות בתפרן, ובאלכסונן, דהיינו שיהיו ריבוע מכוון ארכו כרחבו, כדי שיהיה להם אותו אלכסון שאחז"ל כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא, וצריך לרבע מקום מושבן וגם הבתים. הגה: אבל גובה הבתים אין להקפיד אם הוא יותר מרחבן וארכן...**".

סיכום: תפילין בין של יד בין של ראש, הלכה למשה מסיני שיהיו מרובעות, כלומר גם צלעות הבתים וגם האלכסונים שלהם שווים. וצריך לרבע מקום מושבן וגם הבתים.

נתקלקל ריבוען

הבית יוסף בסימן לב' מתייחס למצב בו התפילין היו מרובעות בתחילה ועם הזמן התקלקל הריבוע? "**מצאתי בתשובה אשכנזית...אע"ג דגבי ציצית קיימא לן שאם ניתקו מחוטי הערב עד שלא נשאר כשיעור מן הקרן כשר דחיינו דוקא בציצית דכתיב ועשו להם ציצית כלומר בשעת עשייה דוקא קפיד קרא אבל תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני וכל שעתא בעינן שיהיו מרובעות...**"

תשובה אשכנזית הכוונה למהר"ם מרוטנבורג סימן סח' ולפיה החובה לרבע את הבתים של התפילין אינו דין שחל רק בשעת העשייה, אלא דין בצורת התפילין, וממילא אם אינן מרובעות – הן פסולות.

פסיקה להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע סימן לב' בסעיף לט' בשם 'יש מי שאומר': "...**עשאם מרובעות ואחר זמן נתקלקל רבוען, יש מי שאומר שצריך לרבען הגה: ויעשה כל הארבע בתים בשוה שלא יהא אחד גדול מחבירו**".

משנה ברורה

המשנה ברורה בסימן לב' ס"ק קעט' מבאר: **נתקלקל ריבוען - כגון שנתעקמו הבתים זה פונה למזרח וזה למערב או שנתקלקל חודי הבתים לגמרי עד שנעשה עגול או שנתקלקל התיתורא או התפירה עד שאבדו ריבוען.**

ערוך השולחן

בספר 'ערוך השולחן' סימן לב' סעיף עז' כתב: "**ומה נקרא קלקול הריבוע? נראה לי כגון שנתכווצו קצת באורך או ברוחב, או נחסר קצת וכדומה**".

ובהמשך כתב לגבי חודי הבתים: "**ויש שרוצים לומר, דכשהקצוות נתקלקלו קצת בחידודן ומיחזי כעגול קצת בקצוותיה, מקרי קלקול הריבוע. ולע"ד לא נראה כן: חדא, שהריבוע לא נתקלקל בזה, דהחידוד הוסר מהאורך והרוחב בשוה. ואם תאמר שזהו תפילין עגולים ולא מרובעים, זה ודאי יותר תימא, שהתפילין הם מרובעים כמקדם! דאטו אם חידודי הקצוות אינם מחודדים כראוי נאבד שם מרובע, בתמיה?!**

בהמשך מבאר עפ"י הרמב"ם הנ"ל שכתב: "**ואלכסונן בריבוע עד שיהיה להן ארבע זויות שוות**" (ישרות), שהעיקר שיהיו הזוויות יהיו שוות. ואם כן אף אם חידוד הקצוות נתקלקלו מעט אין זה פוסל את התפילין.

ילקוט יוסף

בספר 'ילקוט יוסף' סימן לב' לג' - דין תיקוני התפילין והרצועות כתב שאם ירד קצת החידוד מפינות הבתים, אין זה מעכב, אך טוב לרבעם: "**מה שמצוי בתפילין שהיו מרובעות כהלכה בתחלתן, אלא שלאחר זמן ע"י שפשוף הכתונת וכיוצא בזה נשחק מעט מהזויות של התפילין, יש אומרים שכיון שריבוען עדיין קיים, ורק החידוד ירד מזויות הבתים, לא נקרא נתקלקל ריבוען. כל שאין נראה לחדיא שנתקלקל הרבה. ואמנם בודאי שהנכון לכתחילה שיהיה הריבוע בין בעור הבתים עצמם, ובין אחר שנשחרו. אך אם נקלף קצת מהשחרות שלהם, וע"י כך נראה שנעשו שלא בריבוע, אין שום חשש בזה, כיון שגוף הבית הוא מרובע...ובכל אופן לכתחילה יש לרבעם כדת, אבל עד שירבעם יוכל לברך על תפילין כאלו**".

סיכום: בתי תפילין שהיו מרובעים תחילה ו'נתקלקל ריבוען' באופן כזה שצורתם כצורת טרפז או מקבילית הרי הם פסולים. אבל אם חודי הבתים "נעשו עגולים", כלומר הפינות נשחקו מעט וכבר אינן חדות לגמרי, ראוי לתקנם ולרבעם, אבל אינם פסולים ואפשר לברך עליהם, עד שיתקן אותם.

פינת העורך

"**לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו**" (כג' כא) אין הקב"ה זוקף לחובתו של אדם מישראל איזה חטא אקראי, אם "**ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו**" – כשהוא נשאר דבוק במלכות ה' ולא פרק עול מעליו, כי אז החטא הוא מקרי ובלי ספק יחזור בתשובה...

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאיתן וחנה ברדה הי"ו לרגל הולדת נכדם איתן הי"ו בן לשירה ובן ציון (בנצי) מזרחי הי"ו והכנסתו בעיתו לברית. יהי רצון שיזכו הוריו ולגדלו עם כל יוצאי חלציהם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם. לסבא וסבתא יהי רצון שתיזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציכם מתוך בריאות ושמחה.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב ליואל ונוות ביתו שירה אורה למשפחת ערוסי הי"ו, להם ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם דוד הי"ו והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

עיקר וטפל לגבי הברכה על מיני דגן

המקור בתלמוד

בגמרא במסכת ברכות מד. מובא שהברכה הראשונה על אכילת תבשיל או מאפה שאינו לחם העשוי מחמישה מיני דגן, היא "מזונות" והברכה האחרונה היא "ברכה אחת מעין שלוש": **"...אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי חנינא: כל שהוא מחמשת המינין - בתחילה מברך עליו בורא מיני מזונות, ולבסוף ברכה אחת מעין שלש..."**

מפרש רש"י

חמשת המינים - כולם מין דגן: חטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון, כוסמין - מין חטה, שבולת שועל ושיפון - מין שעורה. מברך עליו בורא מיני מזונות - אם עשאו תבשיל.

יש לברר מה הברכה הראשונה והאחרונה על תבשיל או מאפה שהרוב בו אינו מחמישה מיני דגן, אך שמים בו גם קמח או סולת מחמישה מיני דגן. במסכת ברכות בדף לז: מובאת מחלוקת אמוראים בעניין זה.

לדעת רב יהודה מברכים עליהם "שהכל", זאת מכיוון שלדעתו המיעוט של כמות הקמח במאכלים אלו עושה אותו טפל למאכל העיקרי, וכלל נקוט בידינו, שמברכים על העיקר ופוטרים את הטפל.

לדעת רב כהנא מברכים עליהם "בורא מיני מזונות", זאת מכיוון שלדעתו למרות מיעוט הכמות של הקמח, הקמח נחשב עיקר והדבש טפל. ומסכם רב יוסף, שמסתבר לפסוק להלכה כרב כהנא, שדבריו נסמכים על דברי רב ושמואל.

"חביץ קדירה, וכן דייסא, רב יהודה אמר: שהכל נהיה בדברו. רב כהנא אמר: בורא מיני מזונות. בדייסא גרידא כולי עלמא לא פליגי דבורא מיני מזונות, כי פליגי - בדייסא כעין חביץ קדירה, רב יהודה אמר: שהכל - סבר דובשא עיקר, רב כהנא אמר: בורא מיני מזונות - סבר סמידא עיקר.

אמר רב יוסף: כותיה דרב כהנא מסתברא, דרב ושמואל דאמרי תרוייהו: כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות.

מפרש רש"י

חביץ קדירה - מין מאכל קפוי, כמו חלב שחבצוהו בקיבה, כך עושין מאכל קפוי בקדרה, ולקמן מפרש לה: קמחא ודובשא ומשחא... (מאכל מתוק העשוי מדבש, קמח ושמן). דייסא - של חטים כתושות במכתשת. דייסא כעין חביץ קדירה - לקמן מפרש לה: חטי דמתברי באשיתא ויהבו בהו דובשא, ועביד להו בקדירה. סמידא - סולת.

תוספות

התוספות שם כתבו שהתנאי לברך על מאכלים אלו בורא מיני מזונות הוא, שהקמח ניתן בתבשיל או במאפה כדי לסעוד הלב, כלומר לשבוע, אבל אם בא רק כדי לדבק את המאכלים, מברכים עליהם "שהכל".

הרשב"א

גם הרשב"א בחידושיו על מסכת ברכות דף לז: כתב שאם הוספת הסולת או הקמח למאכלים נועדה לדבק את המאפה או התבשיל, אז הדבש וכדומה נחשב לעיקר ומברכים על מאכלים אלו "שהכל".

אבל אם הוספת הסולת או הקמח למאכלים נועדה להכשירם ולהטעימם, כלומר להעמידם על טעמם העיקרי והנכון מברכים עליהם "בורא מיני מזונות".

הרא"ש

הרא"ש במסכת ברכות פרק ו' סימן ז' פסק להלכה כדעת רב כהנא, שעל מאכל או תבשיל בו כמות הקמח מועטה ביחס לשאר המרכיבים שבהם, מברכים ברכה ראשונה "מזונות" וברכה אחרונה "ברכה אחת מעין שלוש", אבל הוספת הקמח נועדה לדבק היטב, הדבש עיקר וברכתו "שהכל".

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ג' הלכה ג' חילק בין סוגי התבשילים בהם מעורב קמח מחמישה מיני דגן כך: תבשיל שראוי לאכילה בלעיסה כגון דייסת סולת עבה מברכים עליו לפניו "בורא מיני מזונות" ולאחריו ברכה מעין שלוש. ותבשיל נוזלי שראוי לשתיה מברכים עליו לפניו "שהכל" ולאחריו "בורא נפשות": **"קמח של אחד מחמשת המינין שקלהו וערבו במים או בשאר משקים אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה וללעסו מברך עליו בתחילה בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה ועל הכלכלה, ואם היה רך כדי שיהיה ראוי לשתייה מברך עליו בתחילה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות".**

בהלכות ד' ו' כתב שאם בישל את הקמח עם דברים אחרים, כדי לתת בו טעם, או על מנת שיהיה ראוי לסעוד בו את הלב הברכה על התערובת זו היא "מיני מזונות". אבל אם עשה זאת כדי לדבק את התבשיל, או להקשותו, או לתת בו ריח או צבע, מברך עליו כברכת הדברים שנתנם בתבשיל.

הלכה ד' – **"קמח של אחד מחמשת המינין שבשלו בקדירה בין לבדו בין שעירבו עם דברים אחרים כגון לביבות וכיוצא בהן, וכן הדגן שחלקו או כתשו ובשלו בקדירה כגון הריפות וגרש הכרמל וכיוצא בהן וכל זה הוא הנקרא מעשה קדירה, וכן כל תבשיל שערב בו מחמשת המינין בין קמח בין פת, בתחילה מברך עליו בורא מיני מזונות".**

הלכה ו' – **"כיצד היא הטפלה המעורבת, כגון לפת או כרוב שבשלו ועירב בו קמח של אחד מחמשת המינין כדי לדבקו, אינו מברך עליו בורא מיני מזונות, שהלפת הוא העיקר וקמחו טפילה, שכל דבר שמערבין אותו לדבק או כדי ליתן ריח או כדי לצבוע את התבשיל הרי זו טפילה, אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתערובות הרי הוא עיקר, לפיכך מיני דבש שמבשלין אותן ונותנין בהן חלב חיטה כדי לדבק ועושין מהן מיני מתיקה אינו מברך עליו בורא מיני מזונות מפני שהדבש הוא העיקר".**

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן רח' סעיף יד' הדגיש שהרמב"ם בפסיקתו הנ"ל כתב שהברכה הראשונה היא "מזונות" ולא כתב שהברכה האחרונה היא "מעין שלוש", מפני שלא בכל מקרה שמערבים קמח מחמישה מיני דגן עם מאכל אחר מברכים ברכה אחרונה "מעין שלוש", אלא רק אם אוכלים הרבה מאותו מאכל - שאוכלים כזית מהדגן (קמח) בתוך כדי אכילת פרס.

פסיקת הטור

כן פסק הטור להלכה בסימן רח' שהברכה על מאכל או תבשיל המכיל קמח ודברים אחרים, תלויה בסיבת הוספת הקמח מחמישה מיני דגן.

"חמישה מיני דגן שהן חטים ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון שהן גם כן חשובין שנשתבחה בהן ארץ ישראל שכוסמין הן מין חטים ושיבולת שועל ושיפון הן מיני שעורים ועוד יש להם מעלה כי עליהם יחיה האדם ואם עשה מהם פת מברך עליהם המוציא. הלכך אפילו לא עשה מהן פת אלא תבשיל כגון מעשה קדירה ודייסא ואפילו עירב בהם דבש ושאר מינין מברך עליהן בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלוש דאמר שמואל כל שיש בו מחמשת המינין מברך עליו במ"מ הלכך תבשיל שהוא (ס"א שעיקר הוא) מחמשת המינין אפילו עירב עמו דברים אחרים עד שנעשו רוב מברך עליהן במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלוש. אבל אם לא נתנו מהם בתבשיל אלא להקפותו ולדבקו בטלין בתבשיל.

פסיקה להלכה בשו"ע

כן פסק מרן להלכה בשו"ע סימן רח' סעיף ב' שהברכה תלויה בסיבת הוספת קמח מחמישה מיני דגן למאכל.

שם ומשפחה _____

עם ישראל מובדל מאומות העולם

בלק מלך מואב הבין שבדי לקלל את עם ישראל צריך שה' יכעס עליהם, ומתי כועס אלוקים על עמו? כשהם חוטאים.

הוא פנה לבלעם ואמר שרואה הוא בקסמיו את בני ישראל חוטאים ומשתחווים לבעל פעור. אמר לו בלעם: "אתה רואה אותם חוטאים בבעל פעור, ואני רואה אותם מקיימים מצות ברית מילה שבזכותה ימחל להם ה' על הרבה עבירות". ענה לו בלק: "נסה לקלל אומה אחרת וערבב את ישראל בקללה כך תתקיים גם בהם הקללה".

ענה לו בלעם: "גם את זה לא אוכל לעשות, כי מובדלים בני ישראל מכל אומות העולם. מיוחדים הם בלבושם, בשפתם בשמותיהם ובכל אורח חייהם. גם אלוקים מתייחם כלפיהם בצורה שונה מאשר לכל עמי העולם. את כל העמים דן ה' בלילה, ואת עמו – שופט הוא ביום בזמן שהם מקיימים מצוות ועושים מעשים טובים. כששמחים בני ישראל אין עמי העולם שמחים יחד איתם. אבל כשאומות העולם שמחים, נהנים מכך גם בני ישראל יחד איתם".

הכל בגלל הצניעות

כשפניו אל המדבר ראה בלעם את מחנה בני ישראל מסודר יפה וראה את פתחי אוהליהם שאינם מכוונים זה אל זה בגלל צניעותם, ואמר: **"אשרי העם שנוהג כך, שאין אחד רואה את הנעשה באוהל של חברו, אין אחד מקנא ברעהו ואינו חומד מה שיש לזולתו".**

קרא בלעם לבלק ואמר לו: **"בוא וראה גם אתה את המחנה המסודר של ישראל וגם אתה תאמר: 'מי כמוך ישראל!'"**

באותה שעה ראה בלעם ברוח הקדש את בני בניו של יתרו יושבים בלשכת הגזית, שבבית המקדש, וכל ישראל חולקים להם כבוד. התפלא בלעם על הכבוד שנפל בחלקם של בני יתרו שרק כוהנים ולויים זוכים לו.

לפתע שמע מרחוק את קולו של יתרו שאומר לבנותיו שחזרו עם הצאן וסיפרו לו שמשה עזר להן להשקות את הצאן: "איה האיש? מדוע עזבתן אותו? קראנה לו ויאכל לחם!" הוא נשא קל וחומר - **"אם זה הכבוד שזכו לו בני יתרו, קל וחומר שעמו של ה', עם ישראל שמקיימים תורה ומצוות יזכו לשכר רב ועין רעה לא תשלט בהם"...**

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. מה ראה בלעם שגרם לו לברך לישראל - "מה טובו אוהליך יעקב"?

א. ראה את אוהליהם המפוארים. ב. ראה את המשכן בתפארתו.

ג. את הצניעות - הפתחים לא מכוונים זה כנגד זה. ד. ב' וג' נכונות.

2. במה מובדלים בני ישראל מכל אומות העולם?

א. בלבוש. ב. בשפה ובשמות. ג. באורח חייהם. ד. כל התשובות נכונות.

3. מה עשה בלעם כשבלק התאכזב ממנו שלש פעמים וגרשו בכעס?

א. קילל את בלק. ב. הציע לו להחטיא את ישראל וכך לגבור עליהם.

ג. ביקש הזדמנות נוספת. ד. התלונן לפני ה' על המבוכה שגרם לו.

4. כיצד הגיב בלק מלך מואב על כך שבלעם לא קילל את ישראל?

א. גילה הבנה כלפיו, כי כך ציווה לו ה'. ב. גרש אותן חזרה אל מקומו.

ג. התאכזב מאוד, אך ביקש שיבא פעם אחרת לקללם. ד. הרג את בלעם.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. מה הכוונה בפסוק "ויספוק את כפיו ויאמר"?

א. בלק לא הסתפק בדברי בלעם. ב. דבריו של בלעם ספקו את בלק.

ג. כביטוי לאכזבתו - בלק מכה יד על יד. ד. אף תשובה לא נכונה.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. למה התכוון בלעם כשאמר לבלק "ועתה הנני הולך לעמי" (פרק)?

א. גמרתי את תפקידי. ב. עתה אני כשאר עמי, שנסתלק הקב"ה מעלי.

ג. הגיע הזמן שאלך להנהיג את עמי. ד. אף תשובה לא נכונה.

7. למה הכוונה "...וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹקִים"? (פרק כד')

א. ה' שם בפיו מה לומר. ב. עלה בליבו לא לקלל את ישראל.

ג. דבריו בפעם זו היו בכוח נבואה ממש. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

8. "מַה טֹּבוּ...מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל" (כד') באיזה מצב של משכנותיך?

א. כשהם עומדים על תילם ופעילים. ב. אפילו כשהם חרבים.

ג. דווקא כשיש אהבה ואחווה בין חלקי העם. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ד' עד ח'

9. למה הכוונה "...וְיָרֹם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ וְתִנָּשֵׂא מַלְכֻתּוֹ..." (פרק כד')?

א. מלכם הראשון יכבוש את עמלק. ב. מלכות שאול תיפסק בגלל אגג.

ג. כשימלוך מלך בישראל, תרד קרנו של מלך עמלק. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

10. "...לְכָה אִיעָצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ..." (פרק כד') מה יעץ לו?

א. להכשילם על ידי בנות מואב. ב. גילה לו מה יעשו ישראל לעמו בעתיד.

ג. גילה לו שה' ציווה לישראל לא לפגוע במואב. ד. א' וג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת קורח:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(בהעלותך תשעה) (שיעור 542 סופי)

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **שי ורבקה אליצור** הי"ו וכל משפחתם - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: "ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך" וכן: "יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".